

Tanulmányok

Klaudia Bednárová-Gibová

EU DISCOURSE AS A TEXTUAL, LEGAL AND LINGUISTIC CHALLENGE

1. Legal language & translation: challenges and trials

Beyond a shadow of a doubt, legal translation makes for a sort of specialized translation which has been regarded as “the ultimate linguistic challenge, combining the inventiveness of literary translation with the terminological precision of technical translation” (Harvey 2002: 177). This demanding nature of legal translation has been acknowledged by many scholars and legal experts who call for treating legal translation as a separate research field (cf. Garzone 2000; Šarcevic 2000; Gémar 2001 and 2013; Kjaer 2007) requiring independent approaches.

Many challenges and trials of legal translation result from intrinsic characteristics of legal language. The character of legal language tends to be rather informative and is employed primarily in the interaction between legal entities and natural persons. This accounts for the matter-of-fact and impersonal veneer of legal discourse, which does not allow for any subjective intrusion on the part of writer into the style of legal documents. The most crucial feature marking legal discourse off from all other subtypes of (specialized) language is that it is endowed with legal force. Thus, the task of a legal translator is to re-create a source text content in the target text in such a manner so that it represents its legal equivalent with identical legal effects. While lay people commonly think of legal language as abstruse, arcane or grave, experts speak of its template-like and clichéd nature which is in particular attributed to legal phraseology, schematicity and repetitiveness of certain textual elements. Matilla (2006: 233) associates it with “archaic verbal magic” and treating “language as a fetish”. Thus, the reliance on a set of fixed phrases greatly contributes to the perception of legal language as a “frozen genre” (Bhatia 2004: 206) or “fossilized language” (Alcaraz and Hughes 2002: 9).

The fuzziness of the label ‘legal translation’ derives from the fuzziness of the category ‘legal language’. As argued by Asensio (2007: 48-52), legal translation is notoriously strenuous to define through traditional criteria applied to specialized translation, such as the situation (official translation, court translation), subject matter of the texts (economic, commercial, legal, scientific), grade of specialisation (a continuum from general to specialised), and a more

recent one, genre. As to the degree of specialization, legal translation is not only communication between experts but may also be addressed to citizens (e.g. judgements, legislation). With regard to the subject matter, it should be attended to as a category with fuzzy boundaries as law regulates miscellaneous fields and areas of life and “the legal frame of activity” may sometimes be decisive in classifying a text as legal translation (Asensio 2007: 51).

As frequently acknowledged, legal translation is an operation not only between two distinct languages, but above all, between two distinct legal systems, reflecting their own axiology, patterns of reasoning and idiosyncracies of a particular people’s worldview. Therefore, the symbiosis of intersemiotic and intrasemiotic translation as a merger of both linguistic and professional competence on the part of translator is a prerequisite for performing a flawless legal translation (cf. Gibová 2010: 39). Böhmerová (2010: 82) adds that “apart from general linguistic knowledge translating legal texts and documents requires thorough understanding of the wording and contents of the original as well as parallel knowledge of the legal systems and terminologies concerned.” For legal concepts are usually the product of a national legal system, legal terminology has the system-bound nature (Šarcevic 1997: 232). In marked contrast to other types of specialized translation which transcend cultural boundaries due to universal concepts to a large degree, legal terms tend to be incongruous; the degree of incongruity being contingent on the affinity between systems and languages (indeed, the differences are much greater between the common law system and the civil law system [e.g. the UK and Slovakia] than between two civil law systems [e.g. Slovakia and Germany]; cf. de Groot 2002: 229-230 and Šarcevic 2012: 8). As aptly noted by Biel (2014: 50), the incongruity makes for one of the major challenges in legal translation: it is found not only at the level of terms, but more importantly, at the level of concept systems, which affects how conceptual networks and conceptual fields are organised internally and externally. This requires translators to build compensating “terminological bridges”.

Furthermore, legal translation is many a time marked by a strong conflict between accuracy and naturalness. In this connection, Holländer contends that there is a paradoxical relationship between accuracy and intelligibility of legal parlance because the efforts to make legalese unambiguous and precise de facto lead to decreasing its comprehensibility (qtd. in Štefková 2012: 135). Still, accuracy is of supreme importance in legal translation and takes precedence over stylistic considerations (see Šarcevic 2000: 3: “It is agreed that substance must always prevail over form in legal translation”). In more recent approaches to legalese, accuracy as to the information content (equivalence) is apprehended as “the presumption of equal intent” (Šarcevic 2000: 5) and the ‘spirit’ rather than the ‘letter’ of the law (Gémar 2013: 156).

To sum up, the problems faced by legal translators may be split into the following (based on Biel 2014: 50):

- (1) Legal-system specific: incongruity of legal terms and concept systems resulting from the differences between legal systems and interpretative rules
- (2) Language specific: structural, semantic, pragmatic differences between languages in general and between legal languages in particular
- (3) Translation-process specific: distortions redolent of the translation process

Keeping the situation in the EU setting in mind, however, legal-system specific issues differ from prototypical legal translation. In institutional-legal translation, the translator has to transform a text from a terminological system of one country into that of another country, but country-specific terminology is to be employed very cautiously (see Principle No. 5 of the *Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission*). It is also desirable to avoid culture-specific terms since EU communication is essentially acultural (Koskinen 2000: 54). In comparison to classic legal translation, with regard to the knowledge of the legal systems involved in translation, institutional-legal translation might be a tad 'simpler' in the sense that EU documents are produced against the backdrop of a common legal system and the translator can lean on a relatively unified conceptual system when seeking translation equivalents. Moreover, as stressed by Lambert, EU-translation goes beyond legal issues and has also social, cultural and political implications: "It is (also) about identity, about entering a new world, first of all in terms of discourse, then (later) in terms of rights and commitments" (qtd. in Biel 2014: 13). Therefore, institutional-legal translation, as taking place in the EU headquarters in Brussels and Luxemburg, stands for the language of legal integration, building bridges across the great variety of national legal languages towards a common grasp of law. A thought-provoking elucidation of legal translation in the context of supranational law as the recontextualization of SL legal knowledge was proposed recently by Sandrini (2009: 45), who defines it as "exteriorizing supranational legal knowledge systems, legal cognitive processes and norms [...], aiming at disseminating them into another language against the background of national and local legal systems, while assessing their legal effect".

2. Typologies of legal translation and EU translation

The interdependency of law and language is customarily underscored in legal theory, comparative law, and legal linguistics. Theories of legal translation generally take the interdependency of language and legal system as their springboard for descriptions of the characteristics of translation in the field of law and base categories of legal translation on that relationship. In this light, Kjaer (2007: 71–75) gives three interrelated classifications of legal translation:

1. Classification of legal translation based on the degrees of difference and similarity of the legal systems involved;

2. Classification of legal translation based on legal text types and purpose of the target legal text; and
3. Classification of legal translation based on the distinction “between” or “within” legal systems

Firstly, following Kjaer’s approach to legal translation, de Groot (2002: 229–230) classifies the difficulty of legal translation according to the similarity or difference between the legal systems involved in the translation process:

The fact that comparative law is the basis of translating legal texts, justifies the supposition that the degree of difficulty is not primarily determined by linguistic differences, but by the extent of affinity of the legal system in question. The extent of affinity of the languages in question is a secondary factor which influences the degree of difficulty of the translation.

On this background de Groot carefully distinguishes between the following categories:

1. Easiest translation: legal systems and legal languages are closely related, e.g. legal translation in the relation Spain – France or Denmark – Norway.
2. Easy translation: the legal systems are closely related, but the languages have few commonalities, e.g. legal translation in the relation France – the Netherlands or Germany – Japan.
3. Difficult translation: the languages are closely related, but the legal systems are very different, e.g. legal translation in the relation England – the Netherlands.
4. Most difficult translation: legal systems are very different and legal languages are hardly related, e.g. legal translation in the relation England – China.

Based on the above, EU translation may be ascribed to the category of relatively ‘easy translation’. However, as outlined by Kjaer (2007), there are a number of reasons why this assumption holds true only perfunctorily. Even if it is claimed that EU translation may be allegedly more straightforward since it draws on a common legal system, i.e. supranational legal system of the EU, this in practice an understatement. The problem is that the legal terminology of the currently twenty-four official languages of the EU is rooted in, and derives its meaning, from national legal systems of the Member States. Hence, it is an oversimplification to say that only one legal system is involved in the translation of the EU texts. The national laws of the Member States are certainly also present. Still, de Groot’s stance may be justified in the sense that EU translator is not compelled to interpret the meaning of concepts and determine the degree of their equivalence. As Sandrini (1999: 15, translated by author) contends: “The conceptual equivalence is given, potential problems are of a linguistic or textual

nature.” In Kjaer’s view, however, taking comparative law as the starting point in any discussion of legal translation often precludes one from taking a broader view and makes it arduous to account for all relevant factors of language use in the field of law.

Secondly, another relevant classification of legal translation grounded on legal text types and purpose of the target language legal text is the one applied in Cao (2007: 7-9), with reference to Kelsen’s well-known distinction between performative and informative, prescriptive and descriptive legal texts in his “General Theory of Norms”:

1. Translating private legal documents

- a) For performative purposes
(e.g. contracts stipulating that both or all language versions have legal force)
- b) For informative purposes
(e.g. legal certificates such as marriage, divorce, birth and death)

2. Translating domestic legislation

- a) For performative purposes
(in bilingual and multilingual countries)
- b) For informative purposes
(from one monolingual country into another)

3. Translating international legal instruments

- a) With binding legal effects
(e.g. treaties, conventions and agreements)
- b) Without binding legal effects
(e.g. resolutions, declarations, guidelines)

As it follows from the above, Cao treats EU translation as the case of ‘translating international legal instruments.’ Although the given classification is thoroughly meaningful and is recurrently used in translation theory, Kjaer (2007) is somewhat sceptical towards its application within the European Union. In her view, the appropriate textual category of EU translation should be that of a mixture of both international legal instruments and domestic legislation since many documents of the secondary legislation of the EU have a direct effect in the Member States. (The entire body of EU legislation is known under the French term as *acquis communautaire*. The *acquis* consists of primary legislation (the Treaties in their original versions), secondary legislation derived from the Treaties (regulations, directives, decisions, recommendations and opinions) and the case law of the Court of Justice (Wagner 2000: 1). One of the prerequisites for new Member States’ accession was to translate the entire corpus of binding EU legislation applicable on the day of accession. This can be inferred from Council Regulation 1/58, which is based on Article 290 (previously Article 217) of the Treaty of Rome. The applicant countries normally translate and revise the

entire *acquis* themselves while the EU institutions take responsibility for the final authentication prior to the publication by the Office for Official Publications of the European Communities. At present, the quantity of EU legislation is estimated at well over 100,000 printed pages of the *Official Journal of the European Union*. Moreover, there is a net growth of approximately 3,500 pages annually; see Šarcevic 2001: 26). Only in this way, due to the complex character of the EU legal system – the interactions between the national and the European levels of law – legal translation in the EU setting can be accounted for properly.

Thirdly, the typology of legal translation may be rounded off by what translation scholars and legal theorists subsume under (1) translation “between” legal systems, and (2) translation “within” legal systems. As for the former, legal texts referring to and functioning within one legal system, are translated into another legal code which pertains to another legal system. This would correspond to the translation of “private legal documents” in Cao’s approach (Cao 2007: 101ff). The translation of this sort must be based not only on a contrastive analysis of the source language and target language, their comparison and interpretation, but also requires a juxtaposition of the two legal systems. As to the latter, translation within legal systems takes place in countries or international organizations with more than one official language and is required because legislative acts must be available in all official languages. This category covers what Cao labels as “translating domestic legislation” – in bilingual and multilingual jurisdictions and “translating international legal instruments”. The striking feature of this sort of legal translation is that only one legal system is involved. Therefore, no comparison of legal systems is necessitated, and the translation process does not entail any cultural transfer of concepts. Hand in hand with this interpretation of translation, translating in this case seems to be only a matter of altering languages. Thus, in de Groot’s classification, it may be looked upon as relatively easy. Overall, when evaluating EU translation, Kjaer (2007) emphasizes that it ought to be approached as both translation within and between legal systems because the EU enjoys a special geopolitical status: EU law is not and will never be an independent, self-contained legal system. It owes its existence to the national legal systems in which it is applied. Thus, the thorny issue of defining the legal nature of the EU, as implied above, is inevitably transferred into the definition of EU institutional-legal translation.

Generally, most typologies of legal translations focus on the status of the source text (ST); hence, they tend to reflect classifications of the legal language. In most cases EU translation is not singled out as separate category. However, a few attempts have been made to categorise legal translation having regard to the target text (TT), which brings to the fore translation in multilingual settings and has implications for theorising about EU translation. One of such typologies is a somewhat simplistic classification according to the status of the TT whereby legal translation splits into non-authoritative and authoritative translations. The former apply especially to national legislation in non-multilingual countries where a target text is a ‘mere’ translation, having a lower status and the original prevails over it. By contrast, authoritative translations are equally authentic as the original: they have the same function and status as the ST. This situation

concerns multilingual legislation adopted in a number of official languages (the EU, the EN, or multilingual countries such as Switzerland or Belgium) where translations are vested with the force of the law in more than one language (Biel 2014: 51-52).

Moving onwards, a more elaborate approach is taken by Trosborg (1997: 147), who introduces a contested concept of hybrid text. She adopts a broader perspective and, intriguingly enough, views EU texts as hybrid *political* (emphasis added) rather than legal texts. Trosborg distinguishes four types of translation according to compliance with cultural norms:

1. Source culture-bound translation: the translation stays within the source culture by importing new text types or textual conventions to target cultures.
2. Target culture-bound translation: adaptation of a text type to TL conventions.
3. **Hybrid texts**: the translation is a product of two or more cultures, or a compromise between a number of cultures; it applies specifically to the EU and UN texts.
4. International texts: text types which remain stable across cultures.

It should be added on this spot that Trosborg's approach stresses the hybridity of texts (hybridity is understood differently than by Šarcevic 1997: 11, who sees it as the combination of descriptive and prescriptive elements in texts) which are products of intercultural communication in a supranational and multicultural environment "where there is no linguistically neutral ground" (1997: 11). Even if hybridity has been elaborated by a number of researchers, among them most notably by Schäffner and Adab (2001; a hybrid text is "a text that results from translation process. It shows features that somehow seem 'out of place'/'strange'/'unusual' for the receiving culture [...]. These features, however, are not the result of a lack of translational competence or examples of 'translationese', but they are evidence of conscious and deliberate decisions by the translator", Schäffner and Adab 2001a: 176), and with reference to EU translation by Tirkkonen-Condit (2001) and McAuliffe (2011), there are some scholars (e.g. Koskinen 2000) who question the usefulness of this concept for vagueness and inability to distinguish hybrid texts from other types of translation. However, Biel (2014: 53) argues that hybridity allows us to make finer distinctions within authoritative translations. As pointed out by Schäffner and Adab (2001b: 300), hybridity accounts for concessions made during intercultural exchange. As a result, it is not only TT which is a hybrid, but it may also be an ST. This claim seems particularly valid in the context of EU discourse. Hybridity refers to STs, TTs, as well as to EU law itself, and is ascribed to varied causes. It is seen as a result of convergence between linguistic and cultural conventions and institutional patterns of behaviour. Keeping EU legislation in mind, Felici (2010: 102) attributes hybridity to complex drafting procedures as a

consequence of which an ST undergoes various amendments and is discussed and revised in national languages: “the final product is a hybrid text, the nature of whose source and original has become more and more blurred”. A similar apprehension of EU language is observable in Caliendo (2004: 163), who notes that EU language is on the one hand culturally neutralised but on the other hand is constantly affected by national influences.

Turning our attention to the classification of legal translation with the aim of placing EU translation within its frame, Garzone’s viewpoint applying hybridity and jurisdiction type may be particularly beneficial (2000: 6-7):

1. Texts generated within a single national legal system: “because of their lack of extraterritoriality, the validity of nationally-enacted legal documents is limited to the territory of the country where they are issued”. The translation is not authoritative and its purpose is to inform.
2. Texts generated in bilingual and/or bi-juridical countries: both the ST and the TT are authentic.
3. **Hybrid texts:** international instruments generated within supranational multicultural environment, in particular EU legislation; all language versions are authentic.
4. International documents which regulate relationships between private parties in different nations.

On the plus side of the given classification is that introduces a finer distinction within the authoritative translation and singles out authoritative translation in multilingual countries from other international contexts. From the angle of legal translation, EU translation clearly stands for the authoritative translation of hybrid texts in the supranational environment. Owing to its complexity, the translation of EU law should be approached as a category in its own right, albeit interdisciplinary and overlapping with legal translation (see Biel 2014: 54).

Having dealt with the selected typologies of legal texts and translations so as to illustrate and emphasize the special status of EU texts and EU translation within them, a few more remarks deserve to be passed. It is vital to underscore that EU translation falls within a broad category of institutional translation and is affected by institutional norms imposing the highest constraints and qualitative requirements. Besides, institutional translation has been interpreted across translation studies as ‘self-translation’. What is symptomatic of it is that an institution “uses translation as a means of ‘speaking’ to a particular audience. Thus, in institutional translation, the voice that is to be heard is that of the translating institution. As a result, in a constructivist sense, the institution itself gets translated” (Koskinen 2008: 22). Simultaneously, multilingual legislation may be viewed as a textual genre of its own, at least potentially different from other kinds of institutional translation (Koskinen 2008: 119).

3. The translation of EU law and its preconditions

One of the most vital factors which govern EU translation is the multilingualism policy whose aim is to provide EU citizens with access to legislation in their native tongues. At present, EU multilingualism has reached an unprecedented scale since it comprises 28 Member States with 24 official languages. Above all, the main distinguishing feature of EU multilingualism is the mandatory equal treatment of all the official languages: The EU is committed to respect 'its rich cultural and linguistic diversity' and respect and achieve 'unity in diversity' (Article I-3 of the Constitution). For Community law has primacy over national law, this egalitarian approach to all the official languages is a political necessity which guarantees the equality of the EU citizens before the law. Multilingualism is, therefore, a method of avoiding linguistic disenfranchisement (Biel 2007: 145).

Besides, from a legal angle, all language versions of EU legislation are deemed as equally valid and authentic. In case of interpretative doubts, no version is more authentic than the other, all versions are presumed to be given "the same weight" (Baaij 2012: 2). As a consequence, there is no original and no translation. All language versions form a single legal instrument expected to be endowed with the identical semantics in all the languages of the EU. Accordingly, this approach is known as the principle of equal authenticity (Šarcevic 1997: 64), the principle of plurilinguistic equality (van Els 2001) or the equal authenticity rule (Cao 2007: 73).

However, Wagner from the Translation Service of the European Commission contends that it is a legal fiction and "a feat of legal magic which defies all logic but is nevertheless necessary, to safeguard linguistic equality" (qtd. in Biel 2007: 146). Having recourse to major semantic theories, in particular to the Sapir-Whorf hypothesis, cognitive linguistics or the views of Humboldt, the interpretation of meaning is language specific and it is not feasible to map the SL network of concepts on the TL network with utter precision. Moreover, as argued by Gizbert-Studnicki, legal registers incorporate language-specific legal views of the world (ibid.). On top of everything, EU multilingualism is even more intricate in the sense that it incorporates the supranational pan-European view of the world resulting from the country-specific perspectives of the Member States. Thus, EU law, which is also known as *droit diplomatique*, reflects much more complex negotiations and political compromise than national law. Accordingly, translators are required to keep up the same degree of ambiguity whether it is intentional or unintentional. Doing away with ambiguities could be seen as overstepping one's authority as a translator and performing an act of interpretation (see Šarcevic 1997: 92-93). In practice, EU translators many a time complain about the ambiguity of English and resort to consulting more explicit parallel French and German versions. Owing to the growing awareness of the constraints of multilingualism with twenty-four languages and the inevitable discrepancies between language versions, calls for sweeping reforms have been made recently, including a proposal to introduce only two reference languages or mandatory consultation languages (see Šarcevic 2013: 17–21).

4. EU-English as a discourse

At present, English has become the leading drafting language overshadowing any other competing languages. More than 72% of the original texts translated by the Directorate General for Translation (DGT) are drafted in English and as little as 12% in French; by contrast English was used in 35% and French in 47% of inputs back in 1992 (Biel 2014: 63). This suggests that English has inevitably turned into a lingua franca in the multilingual EU setting.

All the same, the increasing use of English may have some drawbacks since the conceptual network of the common law differs widely from the civil-law networks of the continental legal discourse. In this light, Robertson (2012: 1237) views EU English as “essentially a new genre” which has “a civil law foundation, but also shows features more familiar to common law countries, such as the creation of precedents by the Court of Justice of the European Union”. Thus, it is unavoidable that the two legal traditions are heading towards a convergence due to mutual influences, contacts and EU-level harmonisation.

As the body of the Community legislation was translated into English after the accession of the UK in 1973 from the then official languages (i.e. French, Dutch, German and Italian), EU English was shaped by translation and is itself translationese. At present, EU English may be seen as a variety of English affected by interference from other EU languages and sociolinguistic accommodation. Nowadays, many scholars concur that EU institutional-legal texts have developed a specific language and/or style departing from the conventions of national languages, being a product of the process of interlingual assimilation. The distinctiveness of EU-English may be evidenced by a wide range of names running rampant in the secondary literature, some of which are construed with derogatory undertones: *Eurolect* (Goffin, Koskinen, de Corte, Mori), *Eurospeak* (Goffin, Wagner, Koskinen, Robertson), *Eurojargon* ~ *eurolanguage* (Trosborg, Caliendo), *Euro-rhetoric* (Tirkonnen-Condit, Koskinen), *Euro-Legalese* (Garzone), *Euromorphology* (Schmitt), *Union legalese* (Trosborg), *EUese* (Baroni and Bernardini), *EU legal language* (Robertson, Gibová) or *Eurofog* (Goffin) [see Biel 2014: 76].

According to Biel (2014: 77) the most striking features of Euro-English comprise hybridity resulting from the interplay between the Member States’ national cultures and EU intraculture and involvement of non-native speakers as text drafters, the institutionally controlled language of source and target texts, the complex drafting process consisting of multilingual translation, the extensive standardisation of terminology and textual patterns, semantic and syntactic simplification. All the mentioned issues greatly add to what Koskinen (2000: 61) refers to as “the extreme visibility of the ‘translatedness’ of the texts.”

With respect to terminology, European legal English “is in many ways macroscopically different from the legal English of the UK. As the result of the convergence of the European legal systems, its terminology is neither typically ‘continental’ nor English” (Catenaccio 2008: 276). This may be illustrated by EU

institutional-legal instruments related to a European company where neologisms tend to supersede the traditional UK company law terminology: e.g. *administrative board/organ* versus *board of directors*, *statute* versus *articles of associations*, or *public limited-liability company* instead of the UK *public company limited by shares* (Biel 2014: 64). Aside from this, EUese or whatever one calls it in the light of the designations above, shows also certain syntactic aberrations from UK English, which has been corroborated by Salmi-Tolonen (1994), including corpus-based studies by Bednárová-Gibová (2012) and Jablonkai (2010).

In large measure, the EU legal language is marked by syntactic simplification, which is prescribed in drafting guidelines. For illustration, Principle 1 of the *Joint Practical Guide* (2003: 10) reveals that multilingualism of the EU entails a clear, simple and precise language to ensure “the equality of citizens before the law” through comprehensible law. Plain English and everyday language are recommended because “where necessary, clarity of expression should take precedence over felicity of style” (ibid.:11). However, research has shown that quite the opposite is true of current EU texts since English source texts and their pertinent language versions tend to be suffused with longish complex sentences stretching across several lines compelling utmost text recipient’s attention (cf. Gibová 2010: 68-78). This syntactic and stylistic prolixity of EU texts coupled with countless text redundancies and an influx of new terminology led in the long run to various campaigns such as *Fight the Fog* or *KISS (Keep It Short and Simple)* whose aim was to fight these unpalatable linguistic tendencies.

Despite the varying degrees of success of syntactic simplification observable in EU texts, there is also a certain terminological austerity in the sense that EU drafters are highly recommended to avoid culture-specific terms of national law which do not have direct translation equivalents in other languages and substitute them with more neutral terms (see Principle 5 of the *Joint Practical Guide* [2003: 17]: “draft acts shall be framed in terms and sentence structures which respect the multilingual nature of Community legislation; concepts or terminology specific to any one national legal system are to be used with care”). From a legal point of view, the specificity of the EU is that legal instruments are produced within the EU system, but applied in each of the 28 domestic legal systems (Kjaer 2007: 79). As a consequence, the common pan-European system of concepts is still under development and is heavily based on national conceptual systems. Hence, legal concepts have multiple references. As stressed by Twigg-Flesner (2012: 1374) EU texts are drafted in languages whose legal terms possess a “pre-loaded” meaning. This results in, what Biel (2014: 66) proposes to refer to as a “conceptual osmosis”: legal terms with polysemous meanings that are peculiar to both the national legal system as well as the EU legal system. As a result of the interaction of the EU terminology and national terminology, English as the major drafting language undergoes deculturalisation (van Els 2001: 329), or what Craith (2006: 50) designates as de-territorialisation. Striving for syntactic and semantic simplification outlined above, EU discourse forms a territory of its own where the global (European) meets the local (national) to craft a hybrid pan-European text genre.

Last but far from least, in accordance with some postmodernist theories in linguistics there has also been a shift in what Widdowson refers to as ‘the ownership of the language.’ It should be pointed out that nowadays the majority of texts prepared by EU institutions are drafted by non-native speakers of English and French (Wagner, Bech and Martínez 2002: 76), which mirrors the current change of a paradigm removing native speakers from their pedestal of power and authority. Thus, even if Euro-English definitely does not stand for the genuine article of vintage English but only one of the many offshoots and outgrowths of World Englishes, it embodies an important (if somewhat linguistically controversial) strand of the current English language’s development on the international stage where the lives of millions of Europeans are ruled.

5. Conclusion

What remains to be emphasized by way of summary is that legal translation serves as a mediator and facilitator of intercultural communication among peoples. In the EU, it has greatly enhanced legal communication between the Member States, testifying to the fact that law is indeed translatable despite legal-system specific, language specific or translation-process specific problems. Since EU translation transcends legal issues and has also a political and cultural legacy, positioning it within the framework of extant legal translation typologies is nowhere near as straightforward as it might seem. EU translation blends features of international legal documents with domestic legislation and represents translation both between and within legal systems. It is an authoritative translation of hybrid (political) texts in the supranational context, a unique case of self-translation. In upholding EU multilingualism, Euro-English, deculturalised and de-territorialized, despite its linguistic aberrations, stands as a crucial go-between which has been fashioned to make multilingual translation feasible.

Bibliography

- Alcaraz, Enrique – Hughes, Brian 2002: *Legal Translation Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Asensio, Roberto Mayoral 2007: Specialised translation: A concept in need of revision. In: *Babel* 53/1: 48–55.
- Baaij, Cornelis J.W. 2012: Fifty Years of Multilingual Interpretation in the European Union. In: Solan, Lawrence M. and Tiersma, Peter (eds.): *Oxford Handbooks Online*. [cit. 2014-9-28].
- Bhatia, Vijay K. 2004: *Worlds of Written Discourse*. London: Continuum.
- Biel, Lucja 2007: Translation of Multilingual EU Legislation as a Subgenre of Legal Translation. In: Kierzkowska, Danuta (ed.): *Court Interpreting and Legal Translation in the Enlarged Europe 2006*. Warsaw: Translegis. 144–163.
- Biel, Lucja 2014: *Lost in the Euro-Fog. The Textual Fit of the Translated Law*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Böhmerová, Ada 2010: Non-transparent legal terms. In: Guldánová, Zuzana (ed.): *Teória a prax súdneho prekladu a tlmočenia*. Bratislava: Tlmočnícky ústav FF UK. 82–91.

- Caliendo, Giuditta 2004: EU Language in Cross-Boundary Communication. In: *Textus* 17: 159–178.
- Cao, Deborah 2007: *Translating Law*. New York: Multilingual Matters.
- Catenaccio, Paola 2008: Implementing Council Directive 1993/13/EEU on Unfair Terms in Consumer Contracts in Great Britain: A Case for Intra-linguistic Translation? In: Bhatia, Vijay K. et al. (eds.): *Language, Culture and the Law. The Formulation of Legal Concepts across the Systems and Cultures*. Bern: Peter Lang, 259–280.
- Craith, Mairead Nic 2006: *Europe and the Politics of Language. Citizens, Migrants and Outsiders*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- de Groot, Gerard-René 2002: Rechtsvergleichung als Kerntätigkeit bei der Übersetzung juristischer Terminologie. In: Hass-Zumkehr, Ulrike (Hrsg.): *Sprache und Recht*. Berlin: de Gruyter, 222–239.
- Felici, Annarita 2010: Translating EU law: legal issues and multiple dynamics. In: *Perspectives: Studies in Translatology* 18/2: 95–108.
- Garzone, Giuliana 2000: Legal Translation and Functionalist Approaches. A Contradiction of Terms? [online].[cit.2014-9-28] 1–14.
- Gémar, Jean-Claude 2001: Seven pillars for legal translator: knowledge, know-how and art. In: Šarcevic, Susan (ed.): *Legal Translation. Preparation for Accession to the European Union*. Rijeka: Faculty of Law, 111–138.
- Gémar, Jean-Claude 2013: Translating vs Co-drafting Law in Multilingual Countries: beyond the Canadian Odyssey. In: Albi, Anabel Borja and Ramos, Fernando Prieto (eds.): *Legal Translation in Context. Professional Issues and Prospects*. Oxford: Peter Lang, 155–179.
- Gibová, Klaudia 2010: *O preklade anglických právnych textov EÚ. Lingvisticko-translatologická analýza*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity.
- Harvey, Malcolm 2002: What's so Special about Legal Translation? In: *Meta* XLVII/2: 177–185.
- Jablonkai, Réka 2010: English in the context of European integration: A corpus-driven analysis of lexical bundles in English EU documents. In: *English for Specific Purposes* 29: 253–267.
- Kjaer, Anne Lise 2007: Legal Translation in the European Union. A Research Field in Need of a New Approach. In: Kredens, Krzysztof and Goźdz-Roszkowski, Stanislaw (eds.): *Language and the Law: International Outlooks*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 69–95.
- Koskinen, Kaisa 2000: Institutional Illusions. Translating in the EU Commission. In: *The Translator* 6/1: 49–65.
- Koskinen, Kaisa 2008: *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Mattila, Heikki E. S. 2006: *Comparative Legal Linguistics*. Aldershot: Ashgate.
- McAuliffe, Karen 2011: Hybrid Texts and Uniform Law? The Multilingual Case Law of the Court of Justice of the European Union. In: *International Journal for the Semiotics of Law* 24: 97–115.
- Robertson, Colin 2012: EU Legal English: Common Law, Civil law, or a New Genre. In: *European Review of Private Law* 5/6: 1215–1240.
- Salmi-Tolonen, Tarja 1994: The linguistic manifestations of primary and secondary functions of law in the national and supranational contexts. In: *International Journal for the Semiotics of Law* 7/19: 13–39.
- Sandrini, Peter 1999: Translation zwischen Kultur und Kommunikation: Der Sonderfall Recht. In: Sandrini, Peter (Hrsg.): *Übersetzen von Rechtstexten. Fachkommunikation im Spannungsfeld zwischen Rechtsordnung und Sprache*. Tübingen: Gunter Narr, 9–43.
- Sandrini, Peter 2009: The parameters of multilingual legal translation in a globalized world. In: *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication* 1. 34–48.
- Schäffner, Christina – Adab, Beverly 2001a: The idea of the hybrid text in translation: Contact as conflict. In: *Across Languages and Cultures* 2/2: 167–180.

- Schäffner, Christina and Adab, Beverly 2001b: The idea of the hybrid text in translation revisited. In: *Across Languages and Cultures* 2/2: 277–302.
- Šarcevic, Susan 1997: *New Approach to Legal Translation*. Hague: Kluwer Law International.
- Šarcevic, Susan 2000: Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach [online]. [cit. 2014-9-28].
- Šarcevic, Susan (ed.) 2001: *Legal Translation. Preparation for Accession to the European Union*. Rijeka: Faculty of Law.
- Šarcevic, Susan 2012: Challenges to the Legal Translator. In: Solan, Lawrence M. and Tiersma, Peter (eds.): *The Oxford Handbook of Language and Law*. [cit. 2014-9-28].
- Šarcevic, Susan 2013: Multilingual Lawmaking and Legal (Un-)Certainty in the European Union. In: *International Journal of Law, Language & Discourse* 3/1: 1–29.
- Štefková, Marketa 2012: Niekoľko inšpirácií na zvýšenie jazykovej kultúry legislatívnych textov. In: Guldanová, Zuzana (ed.): *Kontexty súdneho prekladu a tlmočenia I*. Bratislava: Univerzita Komenského, 122–136.
- Tirkonnen-Condit, Sonja 2001: EU project proposals as hybrid texts: Observations from a Finnish research project. In: *Across Languages and Cultures* 2/2: 261–264.
- Trosborg, Anna 1997: Translating hybrid political texts. In: Trosborg, Anna (ed.): *Text Typology and Translation*. Amsterdam: John Benjamins, 145–158.
- Twigg-Flesner, Christian 2012: The (Non-)impact of Harmonizing Measures on English Legal Terminology. In: *European Review of Private Law* 5/6: 1369–1378.
- van Els, T. J. M. 2001: The European Union, its Institutions and its Languages: Some Language Political Observations. In: *Current Issues in Language Planning* 2/4: 311–360.
- Wagner, Emma 2000: Translation of Multilingual Instruments in the EU [online]. [cit. 2014-04-28].
- Wagner, Emma, Bech, Svend and Martínez, Jesus 2002: *Translating for the European Institutions*. Manchester: St. Jerome Publishing.

[Lektorálta: Klaudy Kinga]

Kisebb közlemények

Deliné Pöcze Erzsébet

„BIKE LOVE”. FACEBOOK-ÜZENETFOLYAM TARTALOMELEMZÉSE

1. Bevezetés

A felnövekvő ifjúság számára, amelyet különböző jelzőkkel (Y, X generáció stb.) illetnek, lételem az internet, amely töbek között a felfokozott információéhség csillapítására alkalmas. A szociális hálót is jelentő weblapok felhasználóinak túlnyomó része a serdülők köréből kerül ki. Mind a virtuális közeghez való csatlakozás, mind az attól való távolmaradás hordozhat veszélyeket. Különleges népszerűségnek örvend a facebook, amely az online térben többféle kapcsolattartási lehetőséget biztosít.

A normaképződés minden természetes közösség velejárója, nincs ez másképp a virtuális csoportok esetében sem. Egy virtuális csoport interakciós mintázatának megfigyelésekor kirajzolódott, hogy a tagok normasértés esetén különböző szankciókat alkalmaznak, amelyek erőssége a normaszegés mértékével függ össze. Enyhe büntetésnek az ignorálás számít, legsúlyosabb esetben a Facebook-ismeretség megszakítására is sor kerülhet (McLaughin–Vitak 2012). További felhasználói tapasztalatokról szóló kutatásokból (pl. West 2010) kiderült, hogy az idősebb generáció képviselői kénytelenek újraszocializálódni, illeszkedni a fiatalabbak által uralt közeg normáihoz.

Az eddigi vizsgálatok során (Christofides et al. 2012) világossá vált, hogy a Facebookkal kapcsolatos negatívumok széles skálán jelenkezhetnek: bullyingként, nem kívánt kapcsolatfelvételnél, továbbá félreértések és kiközösítések formájában. Azok a fiatalok, akik kevésbé aktívak a Facebookon, azzal indokolták (részleges) távolmaradásukat, hogy privát szférájukat továbbra is a baráti kör és a család számára szeretnék megőrizni, ami csakis a közzétett információk kontrolljával lehetséges.

A megosztott szövegek elsősorban narratívumok a selfről, így a hozzászólások által kialakul a csoporthoz tartozás érzése, ami jelentősen befolyásolja az énképet. A személyiség alakulása az így hozzáférhető írások alapján merőben új perspektívákból vizsgálható. Fiatalkorúak hirtelen elhalálózása esetén a kutatóknak módjukban állt az írott szövegben tetten érhető korábbi megküzdési stratégiákat elemezni, illetve nyomon követni a hátramaradottak gyászfeldolgozását (Williams–Merten 2009). Azonban nem csupán a hosszabb megnyilvánulások alkalmasak a következtetésre. Státuszüzenetek tartalomelemzésével kimutatták,

hogy a humor a kiragadott üzenetek csaknem 20%-ában jelen volt (Carr et al. 2012).

A dolgozat keretein belül elemzett poszt (amely valójában egy keresés/hirdetés) valóságos hozzászólási lavinát indított el, amit a Facebookon automatikusan megjelenített adatok is mutatnak: összesen 2342 ember kedveli a mellékletben található bejegyzést, 2597-en osztották meg, elérhetővé téve ezáltal ismerőseik számára, megkönnyítendő a keresést. A kutatási adathalmazt a hozzászólások összessége adta, mely összesen 388 hozzászólást tartalmaz. Nem mindegyikük származik különböző személytől, ami arra is utal, hogy alig két nap alatt számos ember facebookon töltött idejének meghatározó részét (vagy legalábbis kíváncsiságtól vezértelt napi rutinját) képezte a keresés eredményességének folyamatos ellenőrzése.

A hozzászólások az alábbi, nyilvánosan közzétett szöveghez érkeztek:

Hirdetés

Keresem azt a sötétlazacrózsaszíntutyis, feketezoknis, szürke-fekete-foltoskoptatottfarmeros, nagymosolyú, egyik oldalon felnyírt, másikon félhosszú vörös, azaz furcsa és definiálhatatlan mégis felettébb vonzó hajú, kadmiumpiroskörmű, kedves lányt, akivel összefutottam a Mosonmagyaróvárról Győrbe tartó személyvonaton. A rövid útidő ellenére bicajaink meglehetősen összelepedtek, az ő narancssárgája rányomult az én tejfehéremre (sőt - bár nem illik ilyenről beszélni - majdnem meg is döntötte), azóta nem ismerek rá az én imádott kétkerekűmre, rosszul vált, áthajt a piroson, már nem fordul más bicajok után... Nekem az ő öröme mindenél fontosabb, ezért kérlek jelentkezz, ha látod ezt az hirdetést! A jövőbeni boldog egymásmellettgurulás reményében: Balázs Kiss

(Osszátok meg, vagy ne, köszi! :)

Hasznos infó esetén nyomravezetői díj ;)

2. Kutatási kérdések, hipotézisek

Vizsgálatomban arra a kérdésre keresem a választ, miszerint van-e eltérés a nők és a férfiak hozzászólásainak jellegében. A feltételezés szerint a férfiak egyrészt hajlamosabbak az emocionalitás háttérbe szorítására, míg a nők megnyilvánulásaiban az érzelmek kifejezése a hangsúlyos, másfelől a férfiak kommentjeiben a humor kifejezettebben megnyilvánul, mint a nők esetében.

Hipotézisem, hogy a nőnemű felhasználók több verbális támogatást fogalmaznak meg a férfiaknál, mivel kultúránkban a nők fokozott szociális megerősítésben részesülnek érzelmeik kinyilvánításakor, a férfiaknál pedig a túlsúly az emotikonok és a humor egyéb formáinak arányában lesz megfigyelhető.

3. Módszerek

3.1. Résztvevők

A kutatás során hozzáférés alapú mintavételi eljárást alkalmaztam. Összesen 375 személy szolt hozzá a hirdetéshez, a nemek megoszlása a következőképp alakult: 240 nő és 175 férfi. Az életkori adatok statisztikai elemzésétől eltekintettem, mivel azokat a felhasználó nem köteles közzétenni, sem a regisztráció alkalmával megadni. A vizsgálat bármely Facebook-felhasználó számára hozzáférhető hírfolyam elemzéséből származik, az analízisnek és a közzétett eredményeknek azonban nincs olyan pontja, ahol bármely résztvevő név szerint azonosítható lenne.

3.2. Vizsgálati eszközök

A rendelkezésre álló szövegek vizsgálatához az Atlas.Ti 5.5 tartalomelemző szoftver alkalmazását választottam, amely strukturálatlan jelentésteli adathalmaz feltáró elemzésére alkalmas. Célja a szövegben levő tartalmi mintázatok azonosítása, ezek együttjárásainak jelölése, azaz kódolása. A kódolás előtt lehetőség nyílik arra, hogy átfogó képet kapjunk a szövegben megjelenő szószintű tartalmakról. A kapott adatok az Atlas Word Cruncher funkciójának segítségével egy Excel-táblázatba menthetők. A kódolást követően lehetővé válik a vizsgált szövegek szerkezetének, funkcióinak pszichológiai kibontása (Bruner 1987).

3.3. A vizsgálat leírása

A korpusz speciális jellege miatt a szövegtörzs folyamatosan bővült; 388 hozzászólás után elért egy viszonylag stabil pontot, amikor – a keresés eredményességéből kifolyólag – már több órán keresztül nem bővült az üzenetfolyam. Ekkor történt a korpusz rögzítése.

4. Eredmények

4.1. Előelemzés: Word Cruncher

A Word Cruncher segítségével történő előelemzésből a következő gyakorisági mutatók olvashatók le: a korpuszt összesen 6051 különböző szóalak alkotja. Ebből leggyakrabban az egyszerű smiley (:)) 162 alkalommal, az orrot is formázó (:-) tizenhétyszer fordult elő a kódolt szövegben. Az összes, a következő szótól legalább egy szóközzel elválasztott emotikon 211-szer található meg a korpuszban, a szóköz nélkül a következő szóhoz kapcsolódó alakokat is beleértve ez a szám 311. Az érzelmek kinyilvánításának ez a módja a legáltalánosabb és a leggyakoribb a vizsgált szövegben.

35 esetben szólítják keresztnéven a hirdetés közzétevőjét (*Balázs*), erősítve ezzel a személyes kapcsolatot. A *bár* kötőszó 10 alkalommal fordul elő, a *csak* 29-szer, a *de* 42-szer, ami valamilyen kritikai észrevétel megfogalmazására utal. A *ha* feltételes kötőszó szokatlanul gyakori (46) előfordulása is egy elmulasztott lehetőségre utal. A bicikli és szóváltozatainak (*bicó, bike, bicaj, bringa, kerékpár* stb.) előfordulása 67, ami egyértelmű reflektálás, visszautalás a hirdetésbeli felhívásra.

10 alkalommal dicsérik a közzétevő *dumáját*, azaz a kereső hirdetés szokatlanul eleven és egyedi stílusát. Összesen hétszer fogalmazódik meg nyílt gratuláció, míg manifeszt biztatás (*hajrá* és változatai) 67 alkalommal, továbbá a drukkolás változatos szóalakok formájában 21-szer bukkan fel. 16-szor kerül szóba az *ember*, illetve az *emberiség*, ami e kontextusban arra utal, hogy a poszt megérintette olvasóinak lelkét. A *fel-* igekötővel kezdődő, dinamikus, érzelmi indítást jelentő igék (*felpezsdi, feltámad/feltámaszt*) 11 alkalommal számlálhatók meg. 15-ször fordul elő a *kér* ige, ami a visszajelzés fontosságára utal, a *lány* 24-szer, ami szintén a megnövekedett kíváncsiság következménye.

A megosztásra vonatkozó, a társakhoz csatlakozó magatartás az *is* szócska használatában érhető tetten, mindösszesen 113 alkalommal, 23-szor pedig valamilyen módon az ismerősökre/ismeretségre tesznek utalást az online felhasználók. Az *osztás, megosztás* szavak szó szerinti előfordulása 108.

A *kadmium*, amely nyilvánvalóan ritka szónak számít, a hirdetés szövegében található előfeszítés miatt 13 esetben fordul elő ismét, csakúgy, mint az enyhén tájnyelvi színezetű *tutyi* 9 találattal. A *keresés* szó és szinonimái 32 alkalommal fordulnak elő szövegszerte. A türelmetlenségre vagy saját múltbeli emlékekre utaló *már* időhatározót 39-szer rögzítette a program, a *megtalálás* szavainak detektálása 17. A *még* szó 25-ször fordul elő, a *sok* 56-szor, amely szintén az események figyelemmel kísérésének és az izgalommal teli várakozásnak lehet a következménye. Erre utalnak a *nagyon* szóváltozatai, nem kevesebb, mint 54 alkalommal. A visszajelzésre való igény 31-szer fogalmazódik meg a *tudasd* és változatainak formájában.

A *remény* és a hozzá kapcsolódó megfogalmazások (*remélem* stb.) 26-szor található meg a korpuszban, a *romantika* 13 alkalommal. Szintén a remény vagy bizonytalanság kifejezésére szolgáló *lehet* 36 esetben fogalmazódik meg. A bizakodás a *hátha* szóalak formájában 12 esetben regisztrálható.

41-szer találkozhatunk a szöveg során a *jó* szóval és változataival, amely az érzelmi bevonódást erősíti. A *szerelem* és a *szépség* egyaránt csupán 8-szor, míg a *szerencse* és a jókívánságok (*szeretnék* stb.) 16 esetben kerültek feljegyzésre. A *siker* szóasszociációi 74-szer tűnnek elő, legtöbbször emotikonok és/vagy halmazított mondatvégi írásjelek (felkiáltójel) kíséretében. Az ösztönzés kifejezésére használt *támogat* négyszer, *szorít* hatszor, a *veled* tízszer, a *szurkol* 17-szer, a *drukcol* 21-szer fordul elő a kommentekben. A találkozásra vonatkozó szavak előfordulási száma 19.

4.2. Tartalomelemzés: Atlas

Az adathalmaz egyes hozzászólásai a jobb átláthatóság és a későbbi elemzés megkönnyítése érdekében a releváns információk mentén kategóriacímkéket kaptak. A nemek szerint a férfiak kommentjei MALE, a nők FEMALE kategóriákba kerültek. Amennyiben érzelmi reakciókat, emotikonokat tartalmazott a szövegegység, EMO címkét; ha a megosztásra tett utalás volt fellelhető, SHARE; ha dicsérte a hirdető merészségét és stílusát, COMPLIMENT; ha kritizálta a nem megfelelő reagálást, CRITIC; ha szarkasztikus megjegyzést fűzött hozzá, SARCASM; ha visszajelzést kért a hozzászóló vagy csak bővítette az ismerethalmazt, INFO; ha továbbfűzte a hirdetésbeli kerékpáros metaforát, METAPHER; ha bármilyen jellegű (kép-, videó-, szöveg-) idézetet tett közzé, CITE; ha sok szerencsét kívánt a párkereséshez, LUCK címkét kapott.

Az összes hozzászólás közül 240 tartozik női profilhoz, a fennmaradó 148 férfi felhasználóktól származik. 65 női hozzászólás tartalmaz bókot vagy dicséretet, a férfiaknál ez a szám 31, ami arányait tekintve (mivel a női hozzászólók száma közel kétszerese a férfiakénak) nagyon hasonló. Idézet felhasználása nők esetében csupán egyszer fordul elő, míg a férfiaknál ötször, továbbá a kerékpáros metafora továbbvitele csupán 2 esetben kötődött a nőkhöz, azonban nyolcszor a férfiakhoz, ami arra utalhat, hogy a nők érzelmeik kifejezésekor saját kútfőből merítenek, míg a férfiak hajlamosabbak a már „bevált”, bejáratott forrásokhoz nyúlni.

Az érzelmi megnyilvánulások száma – beleértve az emotikonokat is – a női hozzászólásokban 202, a férfiakéban 117, ami nem mutat erőteljes nemi különbséget. A nők 7 esetben fogalmaztak meg kritikát; a férfiak 16-szor intéztek feddő szavakat Balázshoz, valószínűleg korábbi tapasztalataikból kifolyólag érezték az atyáskodásra feljogosítva magukat, megkímélendő a fiút a későbbi kudarcoktól. Szarkazmussal a nők 12 esetben éltek, a férfi felhasználók 23-szor élcelődtek Balázs gyámoltalanságán, amely arányaiban jóval gyakoribb a nők gúnyos megjegyzéseihez képest. Az okok minden bizonnyal a kritika magyarázatánál keresendők.

Szerencsét 130 alkalommal kívántak a nők, a férfiak csak 74-szer, ami azonban tekintettel a férfiak mintabeli alulreprezentáltságára, éppen megfelel a női hozzászólások arányának. Elismerően 66-szor nyilatkoztak a nőnemű facebookozók Balázsról és a hirdetéséről, a férfiak 37-szer. A megosztás verbalizálására 66 női és 45 férfi esetben került sor. Új megjegyzés hozzáfűzése a nőknél 85 esetben, a férfiaknál 56-szor valósult meg.

5. Megvitatás

Dolgozatomban különböző (és jórészt ismeretlen, ennél fogva nem vizsgálható) szociális háttérű és életkorú Facebook-felhasználók hozzászólásait vizsgáltam abból a szempontból, hogy a nemükkel szemben támasztott külső elvárásoknak

mennyire felelnek meg, ha online közegben történő spontán hozzászólásaikat megfigyeljük.

Megállapítható, hogy az előzetes feltevések csupán részben igazolódtak. A férfiak nem mutatták ki nehezebben érzelmeiket nőtársaikhoz képest, a nők mondanivalójukat pedig legalább olyan gyakran támasztották alá emotikonokkal, mint a férfiak. A kritika és a szarkazmus gyakoribb előfordulása azonban egybevág a férfiak hétköznapi beszédstílusával. Meglepő felfedezésnek bizonyult viszont a férfiak körében a képi eszközök (idézet, metafora) használata, amely „mankóként” funkcionálhat az emocionális közlések során.

A mintát képező csoportok szociális háttérének különbözősége és az eltérő életkori sajátosságok miatt valószínűsíthetően nagyobb és a nemek arányát tekintve kiegyenlítettebb mintára lenne szükség egy esetleges hangsúlyosabb és/vagy szignifikáns különbség kimutatásához.

Irodalom

- Bruner, Jerome 1987: Life as narrative. *Social Research* 54: 11–32.
- Carr, Caleb. T. – Schrock, David B. – Dauterman, Patricia 2012: Speech Acts Within Facebook Status Messages. *Journal of Language and Social Psychology* 7: 21–30.
- Christofides, Emily – Muise, Amy – Desmarais, Serge 2012: Risky Disclosures on Facebook: The effect of Having a Bad Experience on Online Behavior. *Journal of Adolescent Research* 10: 25–30.
- McLaughlin, Caitlin – Vitak, Jessica 2012: Norm evolution and violation on Facebook. *New Media & Society* 14/2: 299–315.
- West, Laura E. 2010: *Facework on Facebook: how it legitimizes online community membership and enables linguistic socialisation through intertextuality*. Thesis. (M. S.), Georgetown University.
- Williams, Amanda L. – Merten, Michael J. 2009: Adolescent's Online Social Networking Following the Death of a Peer. *Journal of Adolescent Research* 24: 67–90.

[Lektorálta: Veszelszki Ágnes]

Katarzyna Desbordes-Korcsev

SÉRTŐ-E A LENGYEL SZLENGBEN A RENDŐRÖKRE HASZNÁLT PSY [KUTYÁK] KIFEJEZÉS? A LENGYEL FRAZEOLÓGIÁK SOKBAN RÖGZÜLT KUTYA TULAJDONSÁGAINAK KÉPE

1. Bevezetés

A lengyel nyelvben, és főleg ennek szleng változataiban, igen nagy számban találhatóak a rendőrségre és a szolgálatában álló munkatársaira vonatkozó szinonimák, ami valószínűleg a rendőrök és az alvilág rendszeres interakciónak köszönhető. A lengyel börtönökben és az alvilágban használt nyelv változat, az ún. *grypsera* állandó változásokon és szókincs bővítésen megy át. A mindenkori változások az egyik oldalról biztosítják az ebben a közegben mozgó és gyakran az állam jogrendszerébe ütköző tartalmak, természetüknél fogva nem nyilvános, információk titkosítását, a másik oldalról lehetővé teszik a bandán belüli összetartozás kifejezését, illetve az adott csoportba nem tartozó idegenek kirekesztését. Az alvilági nyelvváltozat harmadik fontos funkciója az oktatás és a tapasztalatátadás, ami a sajátos tematikája miatt a köznyelvről erősen eltérő fogalomkészletet igényel. Megfigyelhető, hogy az egyszer megfejtett, mások által is használt, illetve a köznyelvbe bekerült kifejezések folyamatos módosításra szorulnak (Rodasik–Ćwiertnia–Zat’ko 2013).

A lengyel egynyelvű szótárakban található POLICJA (rendőrség) fogalmának általános definíciója egyformán fedi le a rendőrséget, mint: 1. állami, rendfenntartó szervezetet, 2. ennek tagjait csoportban, illetve 3. a szervezet székhelyéül szolgáló épületet (Dereń–Polański 2012). Ennek ellenére a következő szinonimák kizárólag a rendőrökre vonatkoznak, és nem alkalmazhatóak a szótári jelentés többi részére, azaz épületre, illetve magára a szervezetre sem. A dolgozatban a fogalomnak csak a második jelentésre, azaz a rendőrség munkatársaira és rájuk vonatkozó kifejezésekre fogok összpontosítani.

A mai lengyel nyelvben előforduló a rendőrökre vonatkozó szinonimákat a következők szerint lehetne csoportosítani:

- humoros kifejezések, amelyek eredete az egyenruha jellegzetes két színében keresendő: *niebiescy* ‘kékek’, *smurfy* ‘hupikék törpikék’
- eufemizmusok: *smutni panowie* ‘szomorú urak’; *panowie władza* ‘hatalom urak’, *mundurowi* ‘egyenruhások’
- sértő kifejezések, amelyek a nyelvnek a szleng és *grypsera*, a börtönökben kialakult változatából, nagyrészt a filmipar termékein át bekerültek

a köznyelvbe: *gliny* 'agyagok', *gliniarze* 'agyag + szakmajelző képző', *pały* 'botok', *psy* 'kutyák'

– vulgáris kifejezések: *kurwy* 'kurvák', *mendy* 'lapostetvek'.

A felsoroltak közül a PIES 'rendőr', illetve PSY 'rendőrök, rendőrség' szerintem a legérdekesebbek, mivel olyan kifejezések, amelyeket az alvilági vagy különböző szubkultúrákba tartozó nyelvhasználók határozottan sértőnek és lenézőnek szánnak, ennek ellenére a megkérdézett rendőrök, bár a megnevezést soha nem használják saját magukra vonatkozóan, azt állítják, hogy nem is sértő, sőt kiemeli a szakmai eredményességüket és elszántságukat. A jelen cikket ezen el-
lentmondás megfejtésének szánom.

A PSY kifejezés használata ebben az értelemben teljes Lengyelország területén megfigyelhető. Valószínűleg a Władysław Pasikowski által rendezett (1992) *Psy* című film (magyarul: *Hekusok*) nagy sikere hatására, illetve ennek közvetítéssel bekerült a köznyelvbe, de mai napig nem szerepel az egynyelvű szótárakban – kivételt képeznek a hip-hop zenével kapcsolatos és egyéb szubkultúrák nyelvhasználatával foglalkozó publikációk (Fliciński–Wójtowicz 2007, Dziurda–Choroba 2013).

2. A szótári definíció

A PIES 'kutya' szó a közös szláv szókincsbe tartozik, a korábbi etimológiája pedig bizonytalan. A lengyel szótörténeti szótárak a szanszkrit *peçus*-t ('marha, házi állat' – mivel a kutyák az első házasított állatok közé tartoztak), vagy az avesztai *spasyeiti*-t ('figyel') és latin *speciō*-t ('néz, figyel' – mivel a kutyák haszonállatok őrzői voltak), illetve az ószláv **pьstrь*-t ('tarka, színes') jelölik forrásnak.

A lengyel egynyelvű szótárakban a PIES fogalmának definíciója minden esetben erősen hangsúlyozza az állat házasított mivoltát, illetve a kiváló szaglását és hallását. Ezekon kívül felmerül, hogy könnyen betanítható különböző munkák elvégzéséhez (Dereń–Polański 2012), illetve otthon kedvtelésből, az ember társaként, szórakozásból tartható (Sobol 1999).

3. A frazeologizmusok és a közmondások

A szótári definícióknál sokkal teljesebb képet a PIES fogalmáról a lengyel nyelvben a rögzült kifejezések: a frazeologizmusok és a közmondások adják.

A KUTYA több tíz rögzült szókapcsolatnak, ezen belül káromkodásnak, illetve szólásnak és közmondásnak az alapja. Az összegyűjtött frazeologizmusok nagyon részletes képet adnak a lengyel nyelvben rögzült kutyákkal kapcsolatos sztereotípiákról, mivel a nyelvhasználók nagyon sok kutyára vonatkozó jellemzőt rögzítettek bennük, illetve lehetőséget adnak a kutya fogalmának világnyelvi képének meghatározására.

A KUTYA nyelvi képe a lengyel nyelvben két doménből tevődik össze: az ÁLLAT és az EMBER. Ez lényegesen kiegészíti a szótári definíciókat. Az általánosságban a természetes kategorizálásban és minősítésben használt antropocentrikus ellentétpárban: „az ember = jó”, „az állat = nem jó” lehet keresni a címben feltett kérdésnek megfejtését – a rendőrök a jó, emberi kutyával azonosulnak, a bűnözők a rossz, állati kutyát akarják látni bennük, de ez a túlegyszerűsített gondolatmenet, bár helyesnek tűnik, nem ad teljes képet a valóságról, nem válaszolja meg a címben feltett kérdést. Ennek ellenére megfigyelhető, hogy sokkal több frazeologizmusban megtaláljuk a KUTYA szót a ROSSZ szinonimájaként: *zły jak pies* ‘rossz, mint egy kutya’, *psia wachta* ‘kutyaváltás’ (éjfél és reggel 4 óra között, legrosszabbnak tartott műszak), *czuć się jak zbity pies* ‘úgy érzi magát, mint a megvert kutya’ [beteg, rosszul van], *pieski charakter* ‘kutyatermészet’, *pójść na psy* ‘kutyákra ment – tönkre megy’, *psi obowiązek* ‘kutyakötelesség’ (az a kötelezettség, amit feltétlenül teljesíteni kell, bár gyakran kellemetlen), *pogoda pod psem* ‘időjárás a kutya alatt’, és jóval ritkábban a JÓ szinonimaként: *psi węch* ‘kutyaszaglás’.

Az összegyűjtött, több mint száz nyelvi példa elemzése során a következő jellemzőket sikerült meghatározni:

A kutya megalégszik a legrosszabb minőségű étellel. A háztartásban tartott kutyák mindenevők, és főleg szegényebb családoknál, gyakran gyenge minőségű ételt esznek, kényszerből nem válogatósak: *Tanie mięso jedzą psy* ‘Olcsó húst a kutyák eszik’, *Jak się pies wypości to zje i kości*. ‘Ha a kutya eleget böjtöl, meg eszi a csontokat is’, *Zje pies ości, gdy nie ma kości*. ‘Megegy a kutya a halszállkakat is, ha nincs csont’, *Przy nim to się i pies nie pożywi*. ‘Mellette egy kutya sem fog jól lakni’.

Gyakran marad éhen: *Głodny jak pies* ‘Éhes, mint a kutya’.

A kutya szereti a hasát, sokat tud enni: *Brzydzi się jak pies sadłem* ‘Undorodik, mint kutya a szalonnától’, *Każdemu psu kość luba* ‘Minden kutya szereti a csontot’, *Rośnie pies to i zęby rosną* ‘Amikor nő a kutya nő a foga is’.

Általában legrosszabb minőségű dolgokat kap, ezekkel megalégszik, nem válogató: *Tanio kupisz psom wyrzucisz. Co się kupi tanie, psom się to dostanie* ‘Amit olcsón veszel, eldobod a kutyáknak’, *Tanie mięso jedzą psy* ‘Az olcsó húst a kutyák eszik meg’, *Nie dla psa kielbasa, nie dla kota szperka* ‘Kutyának nem jár kolbász, macskának szalonna. Annyira, hogy az, amit a kutya sem képes megenni, már biztos semmire nem jó: *I pies by tego nie zjadł* ‘Ezt a kutya sem enne meg, *Aniby tego pies nie powąchał* ‘Ezt kutya sem szagolná meg’, *I pies nie chwyci boby się otruł* ‘Ezt kutya sem kapná be, mert mérgező’.

Megvédi magát, ha kell, támad: *Nie ciągnij psa za ogon, bo cię ukąsi* ‘Ne húzd a kutya farkát, mert megmar’, *Nie drażnij psa, bo cię ukąsi* ‘Ne bosszantsd a kutyát, mert megmar’, *I pies kąsa rękę pana, gdy go ta zanadto drażni* ‘A kutya is megmarja a gazdája kezét, ha az túlságosan ingerli’, *Najgorszy pies, co milczkiem gryzie* ‘Legrosszabb kutya az, mely csendesen harap’, *Pies pocziwszy*

od człowieka nim ukąsi pierwej szczeka 'Egy kutya jóval rendesebb az embernél, ugat mielőtt megharap', *Małe pieski szczekają a duże kąsają* 'Kis kutyák ugatnak, nagyok harapnak', *Pies, co bardzo szczeka nie bardzo kąsa* 'Az a kutya, amelyik ugat, nem nagyon harap'.

Megvédi a gazdáját: *Chowaj psa, bo Cię wiernie broni, koń cię obje strzeż się koni, ale nie paś nigdy człeka, bo cię obje i obszczeka* 'Tartsál kutyát, mert hűen megvéd, a lovak megeszik mindenedet, vigyázz a lovakkal, és soha ne legeltesél embert, mert megeszi mindenedet, és majd körbe is ugat', *Daj psu pokój, da ci dwa* 'Adjál a kutyának békét, ő ad neked kettőt'.

Védelemre és támadásra egyaránt, fegyverként használják: *Poszczuć kogo psami* 'Valakire kutyákat uszít'.

Hagyja magát verni: *Czy psu chleba, czy psu kija wszystko jedno* 'Kutyának kenyeret, vagy botot – mindegy', *Psa chlebem, psa kijem wszystko jedno* 'Kutyát kenyérral vagy bottal – mindegy', *Bij psa a będzie księdzem* 'Verd a kutyát és pap lesz belőle', *Bitemu psu tylko kij ukazać* 'Vert kutyának elég csak megmutatni a botot', *Kto chce psa uderzyć zawsze kij znajdzie* 'Aki szeretne megütni egy kutyát, az mindig megtalálja a botot', *Czuje się jak zbity pies* 'Úgy érzi magát, mint egy megvert kutya' [rosszul érzi magát].

Van gazdája: *Leżeć u nogi jak pies* 'Fekszik a lábánál, mint egy kutya' [engedelmeskedik], *Służyć komu na dwóch łapkach jak piesek* 'Két hátsólábán szolgálja, mint egy kiskutya', *Pies kaczkę schwytał a pan zjadł* 'A kutya elkapta a kacsát, a gazdája megezte'.

Nincs gazdája: *Bezpański pies* 'Gazdátlan kutya'.

Hű a gazdájához: *Prawdziwy przyjaciel to twój pies* 'Igaz barát a kutyád', *Byś swojemu psu i nogę uciął, przecie on za Tobą pójdzie* 'Ha levágnád a kutyád lábát, akkor is elmenne utánad, *Wierny jak pies* 'Hű, mint a kutya'.

Nem lehet benne bízni: *I wierny pies ugryzie pana* 'Hű kutya is megmarja a gazdáját', *Nieznamomemu psu nie trzeba dowierzać* 'Ismeretlen kutyának nem lehet hinni', *Pies się łasi a kąsa* 'A kutya kedveskedik de harap is', *Psa głaskaj, ale kija z ręki nie puszczaj* 'Simogasd a kutyát, de a botot a kezedből ne engedd', *Koło krzaku, koło bzu nie wierz chłopu, jako psu* 'Bokor mellett, orgona mellett ne higgy férfinak, ahogy a kutyának sem', *Cudzemu psu, koniowi i żonie nie wierz* 'Más kutyájának, lovának és feleségének ne higgy'.

Hazudik: *Kłamie jak pies. Łga jak pies* 'Hazudik, mint a kutya', *Psu i chłopu nigdy nie trzeba wierzyć* 'Kutyának és férfinak nem kell hinni', *Kręci jak pies ogonem* 'Kerüli az igazságot, mint ahogy a kutya a farkát csóválja'.

Nem ismeri el az ember vezetői pozícióját: *Rzuca się (ciska) jak pies na łańcuchu* 'Nyugtalanul dobálja magát, mint kutya a láncon', *Urwać się jak pies z łańcucha* 'Elszabadul (elszakad), mint kutya a láncáról'.

Elismerte az ember vezetői pozícióját: *I pies na uwięzi igra z łańcuchem, do którego się przyzwyczaił* 'A láncon tartott kutya is játszik a láncsal, melyet megszokott'.

Az ember egyenlő társa: *Jak ty z psem, tak pies z tobą* 'Ahogyan te a kutyával, úgy a kutya teveled'.

Dolgos: *Gdy pies czuwa pasterz zasnąć może* 'Mikor a kutya őrködik, a juhász aludhat', *Pies dobry za hajduka* 'Jó kutya hajdúknak is jó'.

Lusta: *Idź psie, idź ogonie, idź sam panie* 'Menj kutyám, menj farkam, menj te magad uram', *Idź psie, idź ogonie: pies leży ogon nie bieży* 'Menj kutyám, menj farkam: kutya fekszik, fark nem megy', *Jak pies robi, tak pies chodzi* 'Ahogy dolgozik a kutya, úgy jár' [mezítláb jár, mert nem dolgozik], *Trudno psem orać* 'Nehéz kutyával szántani', *Pies do roboty* 'Munkához kutya', *Psim swędem* 'Kutya szaglásával' [elérni valamit könnyen, munka nélkül].

Nem dolgozik ingyen: *Gdzie psa karmią tam i szczeka* 'A kutya ott ugat, ahol etetik', *I pies ogonem nie kiwnie jak mu chleba nie dasz* 'A kutya sem mozdítja a farkát, ha nem adsz neki kenyeret', *Pies za darmo nie szczeka* 'A kutya sem ugat ingyen'.

A munkája nincsen megbecsülve, az eredményei gyakran nem neki járnak: *Pies kaczkę schwytał a pan zjadł.* 'A kutya elkapta a kacsát, a gazdája megette'; *Nie zawsze się dobremu psu dobra kość dostanie* 'Nem mindig a jó kutyának jár a jó csont'; *Być za psa. Mieć kogo za psa* 'Kutyaként van itt, kutyának látják' [nincsen megbecsülve], *Pomiatać kim jak psem.* = Úgy bánik vele, mint a kutyával, *Stary pies i stary sługa najczęściej kończą w nędzy* 'Az öreg kutya és az öreg szolga általában nyomorban végzik'.

Maga nem tud a dologból hasznot húzni, de mást sem hagy: *Pies na kości leży sam nie je, a komu nie da* 'A kutya fekszik a csonton, maga nem eszik másnak nem hagy', *Pies ogrodnika sam nie je, a komu nie da* 'A kertész kutyája – maga nem eszik, másnak nem hagy', *Pies siana nie zje i krowie nie da* 'A kutya nem eszi meg a szénát, de a tehénnek sem hagy'.

Munkájából maga akar hasznot húzni: *Psi odjęli owcę wilkowi, a zjedli ją sami* 'A kutyák elvették a birkát a farkasoktól, és maguk ették meg'.

Okos: *Jeden pies pędzi stado owiec* 'Egy kutya az egész birkanyáját tereli', *Nie darmo pies szczeka* 'Nem feleslegesen ugat a kutya', *Pies dobry na wiatr nie szczeka* 'Jó kutya nem ugat szélnek' [nem ugat feleslegesen].

Buta: *Goni jak pies za własnym ogonem* 'Fut, mint kutya a farka után'.

Tanulékony: *Pies nie wraca tam, gdzie mu raz dobrze skórę obito* 'A kutya nem megy vissza oda, ahol egyszer megverték', *Nie pójdzie tam pies gdzie drugi skowyczy* 'A kutya nem megy oda, ahol egy másik nyávog'.

Nehezen tanul: *Jaki pies do kościoła, taki z kościoła* 'Amilyen a kutya a templomba, olyan a templomból', *Pies szedł z pielgrzymką, a jak gryźł gryzie* 'Ment a kutya a zárándokokkal, de ahogy harapott úgy harap tovább'.

Ismeri az embereket: *Dobry pies od złodzieja mięsa nie je* 'A jó kutya a tolvajtól nem fogad el húst', *Pies nigdy nie szczeka na swego tylko na obcego* 'A kutya csak az idegenekre ugat', *I pies poznaje swojego gospodarza* 'A kutya is felismeri a gazdáját'.

Nem ismeri az embereket: *Pies szczeka i na księży* 'A kutya a papokra is ugat'.

Gyáva: *Pies szczeka a ucieka* 'A kutya ugat, de elfut', *Pies bojaźliwy więcej szczeka jak gryzie* 'A gyáva kutya többet ugat, mint harap'.

Életnehézségekben edzett, erős: *Dlatego pies kość gryzie, że twarda* 'Azért rágja a kutya a csontot, mert kemény', *Psa żal wyrzucić* 'Már a kutyát is nehéz kidobni' [nagyon rossz időjárásról], *Przeżyło psisko niejedno zimnisko* 'Nem csak egy telet élt át a kutya'.

Erős a szervezete, gyorsan épül fel: *Goi się jak na psie* 'Gyógyul, mint seb a kutyán' [gyorsan]

Gyenge, kényes: *(Delikatny jak) francuski piesek* '(Érzékeny), mint a francia kiskutya', *Piesek salonowy, pokojowy* 'Szalon, szoba kutya'.

Többen vannak egyformák: *Wszystko jedno tamto pies a to sobaka* = Egyik kutya, másik eb, *Jak psów*. 'Mit a kutyák' [sokan], *Nie jednemu psu łysek* 'Nem csak egy kutyának Bodri a neve'.

Segít a fajtársainak: *Pies psa nie zje* 'Kutya a kutyát nem eszi meg', *Pies psu ogona nie urwie*. 'Kutya kutyának nem tépi le a farkát'.

Nem segít a bajtársainak: *Pies psa gryzie, świnia świnię broni* 'Kutya kutyát harap, disznó disznót véd', *Pies psa oszukał* 'Kutya kutyát csapott be', *Zje pies psa jak nie ma zająca* 'Megeszi a kutya a kutyát, ha nincs nyúl'.

Állandóan konfliktusban áll a fajtársaival: *Gdzie jedna kość, a dwa brytany tam pokój nieznan* 'Ahol van egy csont és két kutya, nem tudják mi a béke', *Gdzie się swoje psy kęsają niech się cudze nie mieszają* 'Ahol a házi kutyák egymást harapják, idegenek ne avatkozzanak be', *Dwa psy w kuchni się nie zgodzą* 'Két kutya a konyhában nem tud egyetérteni'.

Hú a fajtársaihoz, az állandó konfliktusok ellenére: *Domowe psy, choć się gryzą, cudzego razem pozerają* 'A házi kutyák bár egymást harapják, az idegent együtt eszik meg', *Domowe psy dopiero się kęsały, a zaraz się liżą* 'A házi kutyák mostanáig harapták egymást, most nyalják egymást'.

Hangos: *Co po psie w kościele, kiedy pacierza nie mówi* 'Mire jó a kutya a templomban, ha nem tud imádkozni' [csak ugat], *Gdy stare psy szczekają niech się młode nie mieszają* 'Mikor az öreg kutyák ugatnak, a fiatalak ne szóljanak bele, *Małe pieski szczekają a duże kęsają* 'Kicsi kutyák ugatnak, nagyok harapnak', *Nie trzeba mu psa, bo go baba obszczeka* 'Nem kell neki kutya, az asszony morog rá', *Pies pocziwszy od człowieka nim ukąsi pierwej szczeka* 'A kutya rendesebb embernél: mielőtt megharap ugat', *Pies szczeka wiatr niesie* 'A kutya ugat, a szél viszi', *Pies, co bardzo szczeka nie bardzo kąsa* 'Kutya, aki nagyon ugat nem nagyon harap', *Psie głosy nie idą w niebiosy* 'A kutya ugatás nem ér fel a mennybe', *Psy szczekają karawana jedzie dalej* = A kutya ugat, a karaván halad, *Psy wyją a miesiąc świeci* 'A kutyák vonyítanak, a hold világít', *Tylko pies dobry, kiedy szczeka* 'Csak az a kutya jó, aki ugat'.

Csendes: *Najgorszy pies, co milczkiem gryzie* 'A legrosszabb kutya az, amelyik csendesen harap'.

Türelmes: *Czekaj, piesku, aż kobyła zdechnie, będziesz ją jadł* 'Várd meg kedves kutyám, hogy dögöljön meg a gebe, majd megeszed'.

Óvatos: *Zabierać się do czegoś jak pies do jeża* 'Úgy közelít, mint kutya a sündisznóhoz'.

Kitartóan küzd az ellenségei ellen: *Życ jak pies z kotem* 'Élnek, mint kutya a macskával'.

Legbátrabb a saját területén: *Każdy pies na swych śmieciach śmielszy* 'Mindenkutyya a saját szemétdombján a legbátrabb'.

A felsoroltakon kívül nagyon széles a lengyel nyelvben a kutyákkal kapcsolatos szidások és káromkodások választéka: *Bodajby Cię psy zjadły!* 'Bárcsak megennének a kutyák!', *Na psa urok!* 'Kutya bájára!', *Niech cię jasne psy obesrają!* 'Hogy szarnának le a világos kutyák!', *Pies ci mo rdę liza!* 'Hogy a kutya nyálná a szádat!', *Pies cię trąca!* 'Hogy a kutya bökjön beléd!', *Pies z nim tańcowa!* 'Táncoljon vele a kutya!', *Taka Twoja pieska niebieska! Pieska twoja niebieska!* 'Kék kutyád!', *Psia jego nędza!* 'Kutya nyomora!', *Psia kość słoniowa z dębowego drzewa!* 'Kutya elefántcsontja tölgyfából!', *Psia kość! Psiakość!* 'Kutya csont!', *Psia para!* 'Kutya gőz!', *Psia dusza!* 'Kutya lélek!', *Psianoga!* 'Kutya láb!'.

Az összegyűjtött vulgárizmusokon belül erősen különálló csoportot alkotnak a kutyától való származásra utaló kifejezések, melyek igazán sértők, bántók. Ezek a kifejezések a szidás direkt címzettjére, a felmenőire és a lemenőire egyaránt vonatkozhatnak: *Ty psie!* 'Te kutya!', *Sobacza go mać!* 'Kutya anyja!', *Psi syn!* 'Kutyafia!', *Psia mać! Psiamać!* 'Kutyaanyja!', *Psia wasza krew! Psiakrew! Psia jucha!* 'Kutya vér(ed)!'.

Ezekben a példákban a KUTYA fogalom köré a kifejezetten leminősítés, lenézés céljából létrejött szókapcsolatok épülnek – ezekben a kifejezésekben a kutya jelképezi: a rosszminőséget, a megaláztatást, a rossz származást, illetve a nehéz életkörülményeket.

4. Összegzés

Az összegyűjtött frazeologizmusok óriási mennyisége egyértelműen azt bizonyítja, hogy a háziasított kutya jelentős szerepet tölt be az ember életében. Régóta a társa, a segítőtje és a védelmezője. Valószínűleg ezért a KUTYA fogalmának konceptualizációjának nagy része a SZEMÉLY profilba tartozik. Ennek ellenére alig találni olyan kifejezéseket, amelyekben kutya az ember egyenlő társaként szerepelne – leginkább segít, védi az embert és a vagyonát, teljesíti az utasításokat, aláveti magát az ember, azaz a hatalom akaratának. Lehetséges, hogy ez a jellemvonása szolgált alapul a *policjant = pies* (rendőr = kutya) szinonimapár kialakulásában, mivelhogy a rendőr hűségesen szolgálja a felette levő hatalmat, azaz az országot, teljesíti a parancsokat, aláveti magát a szabályoknak. A rendőrség metaforikus ábrázolását megtapasztaljuk az olyan kutyákkal kapcsolatos szólásokban is, amelyekben hangsúlyos szerepet kap a zárt, összetartó, de konfliktusoktól nem mentes csoportban történő élet és munkavégzés, vagy az, hogy a csoport tagjai szinte megtévesztően hasonlítanak (az egyenruha szerepe), illetve a nehéz körülmények között történő szolgálatteljesítés és a gyenge bérezés.

Látszik, hogy a kutyákkal kapcsolatos szólásokban és közmondásokban a nyelvhasználók a jellemzők igen szélsőséges palettáját rögzítették. Szinte minden esetben egyértelműen lehet őket ellentétekből álló párokba rendezni: jó – rossz, okos – buta, tanulékony – nehezen tanul, ismeri – nem ismeri az embereket, dolgoz – lusta, hangos – csendes, erős – gyenge, bátor – hagyja magát verni, jutalom nélkül is szorgosan dolgozik – nem dolgozik ingyen.

Nagy valószínűséggel ezek az ellentétek eredményezik a nyelvhasználatban megfigyelt kettősséget a PSY kifejezés és a vele kapcsolatos minősítés értelmezésében, illetve magyarázatául szolgálhat annak a jelenségnek, hogy más céllal (általában sértő, lenéző) használja a kifejezést az alvilág, illetve a rendőröknél ugyanaz a kifejezés más hatást ér el (általában az ismert szándék ellenére inkább elismerőnek igyekszik értelmezni). Ez teszi lehetővé a lengyel nyelvben rögzült igen összetett és gazdag prototipikus kutyaképet. A felhasználók különböző csoportjai valószínűleg a hozzájuk éppen közelebb álló, az aktuális célnak, szándéknak megfelelő jellemzőket veszik figyelembe. A rendőrök az okosságot, a tanulékonyt, a jó szaglást, a dolgozóságot, az edzettséget, a hűséget és az összetartozást, a kitartást emelik ki. A rendzavarók a butaságot, lustaságot, illetve azt, hogy a kutya hűen, vakon szolgálja a gazdáját, és hagyja magát megverni, illetve hogy képes haszon nélkül, szinte ingyen dolgozni.

Források

- Anusiewicz, Janusz – Skawiński, Jacek 1996: *Słownik polszczyzny potocznej*. Warszawa-Wrocław: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dąbrowska, Anna 1998: *Słownik eufemizmów polskich, czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Dereń, Ewa – Polański, Edward 2012: *Wielki słownik języka polskiego*. Kraków: Krakowskie Wydawnictwo Naukowe.
- Długosz-Kurczabowa, Krystyna 2008: *Wielki słownik etymologiczno-historyczny języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dziurda, Magdalena – Choroba, Piotr 2013: *Słownik gwary młodzieżowej tylko dla dorosłych*. Toruń: Wydawnictwo Literat.
- Fliciński, Piotr – Wójtowicz, Stanisław 2007: *Hip-hop słownik*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grochowski, Maciej 1996: *Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kłosińska, Katarzyna 2011: *Słownik przysłów - Przysłownik*. Poznań: Wydawnictwo Publicat.
- Koślicka, Karolina 2009: *Słownik hip-hopu*. Toruń: Wydawnictwo Literat.
- Koutny Ilona – Jarmołowicz, Jolanta – Gizińska Csilla – Fórizs Emília 2000: *Węgiersko – polski słownik tematyczny Magyar – lengyel tematikus szótár*. Poznań: ProDruk.
- Krzyżanowski, Julian (szerk.) 1970: *Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Podlawska, Daniela – Świątek-Brzezińska, Magdalena 2011: *Słownik frazeologiczny*. Warszawa – Bielsko-Biała: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Skorupka, Stanisław 1974: *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Sobol, Elżbieta szerk. 1997: *Mały słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sobol, Elżbieta szerk. 1999: *Ilustrowany słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szober, Stanisław 1971: *Słownik poprawnej polszczyzny*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.

Szakirodalom

- Rodasik, Radosława – Ćwiertnia, Ewelina – Zat'ko, Jozef 2013: *Język podkultury więziennej – gwara, język migowy, tatuaż*. In: *Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje*, XIII. Kraków: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron. 116–141.

[Lektorálta: Bańczerowski Janusz]

Recenzió

Veszelszki Ágnes

**FELD-KNAPP ILONA (SZERK.):
BERUF UND BERUFUNG –
FREMSPRACHENLEHRER IN UNGARN**

Budapest: Typotex Kiadó – Eötvös József Collegium, 2012.

Új, több nyelven megjelenő könyvsorozatot indított az Eötvös József Collegium tanárákadémiája, a *Cathedra Magistrorum: CM Lehrerforschung* címmel. A sorozat szerkesztője Horváth László, a Collegium igazgatója és Feld-Knapp Ilona, a CM vezetője. A 2010 óta a szakkollégiumban működő, a (nyelv)tanárképzést segítő műhely célja, hogy a leendő nyelvtanárok pályáját tudományorientált extrakurrikuláris képzéssel egészítse ki. Így kívánnak megfelelni az EC-alapító Eötvös Loránd célkitűzésének, aki e szakkollégium alapfeladatául a színvonalas (tudós) tanárképzést szabta.

A *Cathedra Magistrorum* műhely kutatásának központi témái a didaktika (különösképpen az idegennyelv-oktatásé), a többnyelvűség, a tanulói autonómia, a tanulni tanulás, az új médiumok az oktatásban, ezeken kívül migrációs kérdésekkel is foglalkoznak. A munkában mind bent lakó, mint külsős kollégisták részt vesznek, neves magyarországi és külföldi vendégelőadók, szakértők vezetésével. E kutatói munka kézzelfogható eredményét jelenti a *Beruf und Berufung – Fremdsprachenlehrer in Ungarn* (a szójáték megtörése nélkül nem lefordítható) című, sorozatindító kötet, amelynek szerkesztője a műhelyvezető Feld-Knapp Ilona. A kötet mottóját a *Lehrerwissen – Lehrerdenken* (tanári tudás – tanári gondolkodás) fogalompáros adja. A szerzők között a szakterület ismert képviselői szerepelnek, de a szerkesztő lehetőséget adott pályakezdőknek (doktori és mesterképzésben részt vevő hallgatóknak) is a kötetben való megjelenésre, tapasztalatgyűjtő publikálásra. Az írások nyelve nagyrészt német, ám egy-egy cikk megjelent angol, spanyol, illetve francia nyelven is.

A kötet első írása a szerkesztőé, Feld-Knapp Ilonáé, aki a német mint idegen nyelv (Deutsch als Fremdsprache, DaF) oktatásának új, tudományos diszciplínaként való elfogad(tat)ásának történetéről írt. A bécsi professzor, Hans-Jürgen Krumm írásából fény derül arra, milyen új, aktuális kihívásokkal kell szembesülni az idegennyelv-tanárok képzésében. Krumm amellet érvel, hogy a hagyományos tanárképzés az ún. filológia-elvre épül, ami azt jelenti, hogy eszerint elegendő,

ha egy nyelvtanár a szaktudományos ismereteket elsajátítja – ám a tanárképzés az „oktatási kompetenciát” nem erősíti, nem fejleszt elegendő mértékben. E helyzet megoldására áll elő a szerző konkrét, a tanár(tovább)képzésben alkalmazható javaslattal.

Az ELTE dékánhelyettese, Károly Krisztina angol nyelvű, nyelvészeti alapokon nyugvó tanulmánya összeköti a diskurzuselemzést a nyelvoktatással, és az ún. diskurzuskompetenciának a tanárképzésben való megjelenésének szükségességéről szól. Boócz-Barna Katalin a német mint idegen nyelv oktatásában a tanárdiák interakciók sikeres megvalósításához szükséges tanári tudásról írt. Faix Dóra spanyol tanulmánya irodalomdidaktikai orientáltságú: azt mutatja be, mely irodalmi szövegek használhatók hatékonyan az idegennyelv-oktatásban (elsődlegesen a spanyol nyelv vonatkozásában). Vargyas Brigitta a francianyelv-oktatás magyarországi hagyományait foglalja össze cikkében.

Sámson Réka az új médiumok nyelvoktatásba való bekapcsolását taglalja, Bukus Beatrix az interkulturális kompetencia, Deme Anna az országismeret, Iványi Rudolf pedig a nyelvi tudatosság fontosságát emeli ki. Jakus Enikő az osztálytermen, iskolán kívüli nyelvoktatás és -tanulás (alternatív) lehetőségeit foglalja össze. Kovácsik Antal bemutatja az Eötvös Collegium némettanár-képzését. Érdekes kezdeményezés a „Miért legyek tanár?” típusú körkérdés, amelyre öt (leendő) tanár válaszolt: Taczman Andrea, Havasi Helga, Kolozsvári Emese, Perge Gabriella és Kránicz Eszter gyűjtötte össze a tanárrá válásuk motivációit. A kötetet egy konferenciabeszámoló és egy recenzió zárja, mindkettőt Perge Gabriella doktoranda írta.

A tanulmánykötet tipográfiai szempontból igényes, jó kézbe venni. A szokásosnál több eligazítást kap az olvasó a tartalomjegyzékből, amely a szerzőnéven, cikkcímen és oldalszámon kívül a szöveg absztraktját is tartalmazza.

A *Cathedra Magistrorum – CM Lehrerforschung* sorozata (az első megjelent munka alapján) ajánlható az oktatás, különösképpen az idegennyelv-oktatás legfrissebb eredményei iránt érdeklődőknek.

Tizer Vivien

FÁBIÁN ZSUZSANNA – SZIJJ ILDIKÓ – SZILÁGYI IMRE – DÉRI BALÁZS (SZERK.): GPS 60°

Budapest, ELTE BTK Trefort-kert Alapítvány, 2014.

A *GPS 60°* címet viseli az a tanulmánykötet, amely Giampaolo Salvi, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Olasz Tanszéke tanszékvezető professzorának, a hazai és a nemzetközi romanisztika képviselőjének, számos nyelvészeti szakkönyv szerzőjének 60. születésnapja alkalmából született meg. Az ünnepeltet a magyar egyetemek bölcsészettudományi karainak romanista oktatói köszöntik írásaikkal, amelyek nyelvi és tartalmi sokszínűségükkel méltóképpen tisztelnek a gazdag tudományos életművet és elismert professzori pályát magáénak mondható nyelvész munkássága előtt.

A 232 oldalas, tetszetős küllemű tanulmánykötet 2014 februárjában, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara kiadásában jelent meg. A szerkesztők (Fábián Zsuzsanna, Szijj Ildikó, Szilágyi Imre és Déri Balázs) felkérésére húsz romanista nyelvész vállalta, hogy tanulmányt készít a Salvi profeszszort köszöntő könyvbe.

A kötet két nagyobb részre osztható. Az első egységet a magyar és az olasz nyelvű köszöntő, illetve a szintén magyar és olasz nyelven is megírt előszó alkotja. Az előbbi összefoglalja az ünnepelt tudományos munkásságát és oktatói pályáját az egyetemi tanulmányoktól egészen napjainkig. Salvi professzor 1978-ban végzett a padovai egyetem bölcsészettudományi karán. Későbbi „mestere”, Lorenzo Renzi vezetésével készítette el diplomamunkáját, amely a *Gli ausiliari nelle lingue romanze e in altre lingue* címet viseli. 1980-tól tanít az ELTE BTK Olasz Tanszékén, amelynek 1997 óta vezetője, 2002 óta egyetemi tanárként. Kandidátusi fokozatát 1992-ben szerezte *La struttura della frase e l'ordine delle parole in galego-portoghese con considerazione dei fenomeni simili nelle altre lingue romanze* című munkájával, 2001-ben pedig az MTA doktora címet nyerte el *La formazione della struttura di frase romanza. Ordine delle parole e clitics dal latino alle lingue romanze antiche* című értekezésével. 2001–2005 között vezette az ELTE BTK Romanisztikai Intézetét, 1994-től a kari nyelvtudományi doktori iskola Romanisztikai Doktori Programjának vezetője.

Giampaolo Salvi nevéhez számos jelentős mű fűződik. *Introduzione alla filologia romanza* című, Lorenzo Renzi szerzőtársaként publikált munkája 1985-ben (és második kiadásban 1994-ben) jelent meg. Az italianista tanulmányokat folytatók körében alpművé vált a Laura Vanellivel közösen megírt *Grammatica essenziale di riferimento della lingua italiana* (1992) és ennek bővített, javított kiadása, a *Nuova grammatica italiana* (2004). Lorenzo Renzivel és Anna Cardinalettilal kö-

zösen szerkesztette a háromkötetes, az olasz nyelvtan minden szintjére kiterjedő *Grande grammatica italiana di consultazione* (1988–1995, 2001) című munkája. 2010-ben jelent meg az ő koordinálásával született történeti nyelvtan, a kétkötetes *Grammatica dell'italiano antico*, 2013-ban pedig szófajelméleti munkája, *Le parti del discorso* címmel. Tudományos munkáinak száma jóval százon felül van, műveire pedig már több mint négyszázszor hivatkoztak. Több külföldi egyetem (többek között Róma, Padova, Bellinzona, São Paulo) hívta meg oktatóként, és nemzetközi kongresszusokon is gyakran szerepel mondattani, dialektológiai és romanisztikai témakörökben. 2013-ban két rangos elismerésben részesült: olasz nyelvtörténet kategóriában neki ítelték a tízévenként átadásra kerülő Galileo Galilei-díjat, illetve a firenzei Accademia della Crusca beválasztotta külső levelező tagjai közé.

A kötet második egységét az öt különböző újlatin nyelven megírt tanulmányok alkotják, amelyek bemutatásához célszerű a nyelvek szerinti csoportosítást választani. Kezdjük a francia nyelvű tanulmányokkal, amelyek közel egyharmadát teszik ki az írásoknak. Bárdosi Vilmos *Un mystérieux phraséographe du XVIIIe siècle* címmel a francia származású humanista jezsuita, Pomey Ferenc frazeológiai, lexikológiai és nyelvpedagógiai munkásságát vizsgálja, a 18. századi magyar nyelv fejlődésére és a magyar nyelvtanra gyakorolt hatása tükrében. Bors Edit *Nature et fonction des répétitions lexicales. Réflexions á partir de Notre jeunesse et Souvenirs de Charles Péguy* tanulmánya a francia író prózájában előforduló lexikális ismétlődések természetét és funkcióját, azaz különböző típusait, formáit és a szövegegységre ható szerepét tárgyalja. Gécseg Zsuzsanna *Prédication nominale en français: anomalies dans le paradigme des pronome sujets* című írása a névszói predikációkkal foglalkozik, azon belül is azzal a problémával, hogy miért nem elfogadhatóak azok a szerkezetek, amelyeknek az alanya 3. személyű személyes névmás. Kiss Sándor Priscianus 6. századi latin grammatikus szófajelméleti nézeteit tárgyalja *Vers la notion moderne de la partie du discours: remarques sur la grammaire de Priscien* című tanulmányában. A szerző kiemeli Priscianus modern megközelítését, ami abban áll, hogy a hagyományos nyelvtanokhoz képest mondattani és szemantikai szempontok is részét képezik a leírásoknak. Nagy Andrea tanulmánya a *L' apparante synonymie de plusieurs, certain(e)s, quelques (-uns/unes). Problèmes de relations sémantiques des indéfinies dans une perspective textuelle* címet viseli, és a határozatlan determinánsok jelentéseinek problémáit vizsgálja a szöveg szintjén, referenciális és pragmatikai sajátosságokat figyelembe véve. Oszetzky Éva *Une histoire d'amour entre le français et l'italien* című írásában a reneszánsz-kori francia–olasz kulturális kapcsolatokat is figyelembe véve elemzi az olasz nyelvi hatásokat a franciában és az ezt ellensúlyozó törekvéseket, továbbá bemutatja az olasz nyelv nyomait a francia szóképzésben. Skutta Franciska *Les expressions spatiales dans les Lettres portugaises* tanulmányában az első klasszikus francia levélregényben, Guilleragues *Lettres portugaises* című művében a „tér” kifejezéseinek szintaktikai és szemantikai jellemzőit tárgyalja. Az elemző kitér a fizikai terekre és az ezekhez kapcsolódó érzelmekre, utóbbiak már pszichikai terekként kerülnek bemutatásra.

A kötetbe hat olasz nyelvű tanulmány került be. Domokos György *Osservazioni sulla lingua della cancelleria milanese e di quella ferrarese nel secondo Quattrocento* című írása egy pályázat keretében jelenleg is zajló interkulturális történelmi-filológia kutatásra épül, amely a 15. század második felének ferrarai és milánói udvari diplomáciai levelezését vizsgálja. A szerző a dokumentumegyüttesben előforduló magyar tulajdon- és köznevek átírásának, illetve fonetikai, morfológia és mondattani sajátosságoknak a bemutatását helyezi tanulmánya középpontjába. E tágabb keretnek és a részletező bemutatásnak köszönhetően az olvasó a kutatás több szintjét is megismerheti. Fábrián Zsuzsanna *Sándor Kőrösi, ricercatore dei prestiti italiani nell'ungherese* című tanulmánya a híres italianista tanárnak és első olasz–magyar nagyszótárunk megalkotójának lexikológiai munkásságát (azon belül is a magyarba bekerült olasz eredetű szavak vizsgálatát) foglalja össze. A szerző bemutatja Kőrösi *A magyar nyelvbeli olasz elemek* című, Fiumében 1892-ben megjelent munkának a felépítését és fontosabb megállapításait, továbbá elemzi az etimológiáihoz fűződő korabeli kritikákat, hosszabban elidőzve Karinthy Ferenc későbbi, nem éppen pozitív bírálatánál is. A tanulmány a kritikusabb nézeteket is mérlegelve hangsúlyozza Kőrösinek a legújabb szakirodalom tükrében (pl. EWUng) is kétségtelen érdemeit. Huszthy Alma *L'ordine delle parole in antico provenzale* című írása az óprovanszál szórendet, elsősorban a mondat elemeinek sorrendjét tárgyalja. A vizsgált szöveget a Vies de troubadours prózai műfajhoz tartozó razo-k alkotják, ezeken keresztül láthatjuk a V2-es jelenséget, a hangsúlytalan névmások elhelyezkedését, továbbá a mag és a periféria elkülönülését. A szerkezeti tulajdonságokat szemléletes ábrák is magyarázzák. Szilágyi Imre *Costruzioni all'infinito ne Il principe di Niccolò Machiavelli* című tanulmánya a főnévi igeneves szerkezeteket (a kontroll-, a műveltető, a *vedere* igével megalkotott, illetve a névelős szerkezeteket) vizsgálja a firenzei államférfi fő művében. A megfigyelések nemcsak a szóban forgó mű középkori firenzei nyelvére vonatkoznak, hanem a régi és a modern olasz nyelvet is összevetik, így párhuzamok és eltérések felállítását is lehetővé teszik. Tóth László az *Appunti sulla natura semantica del passato remoto* címet adta tanulmányának, amelyben a *passato remoto* igeidőt elemzi szemantikai és pragmatikai oldalról. A szerző bemutatja az igeidő különböző nyelvtani meghatározásait, majd az aspektust, azon belül is (neves nyelvészek megállapításaira is támaszkodva) a befejezett, illetve a folyamatos aspektus különbségeit részletezi. A tanulmány a *passato remoto* pszichológiai és emotív tartalmának leírásával zárul. W. Somogyi Judit *Parti del discorso in grammatiche antiche dell'italiano* tanulmánya a régi olasz nyelvtanok szófaji leírását, azon belül is Leon Battista Alberti, Giovanni Francesco Fortunio és Gian Giorgio Trissino nyelvtanát vizsgálja. A tanulmányból nem csak azt tudhatjuk meg, hogy a vulgáris nyelvre vonatkozó 16. századi grammatikák miben térnek el a hagyományos latin besorolási elméletektől, hanem az egyes nyelvtanokat egymással is összeveti a szerző. A tanulmány jól tükrözi a vulgáris nyelv első grammatikáinak szófajelméleti problematikáit.

A spanyol nyelvű tanulmányok közül több is foglalkozik fonetikai-fonológiai kérdésekkel. Baditzné Pálvölgyi Kata *La pronunciación de los préstamos procedentes del inglés en el castellano* című írásában az angolból átvett kölcsönszavakat vizsgálja azok kiejtésbeli sajátosságára fókuszálva. Korpusza 51 szóból áll, figyelmé-

nek középpontjában pedig a kettőshangzók és a schwa átvétele, a szóvégi -ng mássalhangzócsoport áttemelése és a hangsúly helye áll. Bárkányi Zsuzsanna *Reflexiones sobre la asimilación de sonoridad de la /s/* tanulmányában az /s/-nek zengő mássalhangzók előtti zöngésedését tárgyalja, megfigyeléseit hét anyanyelvi beszélő laboratóriumában vizsgált nyelvhasználatára alapozza. Két további írás morfológiai jellegű. Szijj Ildikó *La pronunciación de los verbos acabados en -iar/-uar en las lenguas iberorrománicas* című írása a spanyol, a portugál és a katalán nyelv -iar/-uar végződésű tőhangsúlyos igéit vizsgálja a hangsúly helyének szempontjából, továbbá ebből a szemszögből elemzi a fent említett nyelvek között fellelhető különbségeket. Morvay Károly az *Eabd* című tanulmányban kísérletet tesz a csaknem kétezer-kétszáz baszk segédigealak és az ötezernél is több rendhagyó ige rendszerezési keretének felvázolására.

Két tanulmány portugál nyelvű a kötetben. Csaba Márta *O uso das palavras formadas com os prefixos A(N)-, ANTI-, DES- e IN- no português europeu (PE) e no português do Brasil (PB)* című tanulmánya az európai és a brazil portugál prefixumait vizsgálja, amelyek tagadást, hiányt vagy ellentétet fejeznek ki. A szerző 25 ilyen prefixummal képzett portugál szó használatát és gyakoriságát elemzi. Fodor Antónia *O emprego do pretérito mais-que-perfeito simples do indicativo nas frases condicionais dos séculos XIV e XV* címmel ír az egyszerű régmúlt feltételes mondatokban való használatáról 14–15. századi portugál szövegekben, vizsgálva a modalitás és az időszék szerepét is.

A tanulmánykötet ötödik nyelve a katalán, ezt Faluba Kálmán *Notes sobre el subjuntiu present en català: poliformisme als segles XV i XVIII* című írása képviseli. A szerző az első igeragozás kötőmódos alakjainak tükrében vizsgálja a szóvégi mássalhangzók lekopását és ennek hatását az igei paradigmában.

A tanulmányokat magyar nyelvű absztraktgyűjtemény, a szerzők elérhetőségének listája, továbbá a tartalomjegyzék zárja.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy a Giampaolo Salvi munkássága előtt tisztelgő tanulmánycsokor bepillantást enged a hazai romanisztika jeles nyelvészeinek specifikus kutatási területeibe, és bemutatja ezekkel kapcsolatos eredményeiket. Az írások nemcsak a „hivatásos” romanisták, hanem a nyelvészet iránt érdeklődő, újlatin nyelveket beszélő, nem szakember olvasók számára is szolgálhatnak hasznos ismeretekkel.